

POSTANOWIENIE

Dnia 20 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie dotyczącej prokuratora Prokuratury Okręgowej w C. X.Y., po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej 20 marca 2025 r., na posiedzeniu bez udziału stron, wniosku prokuratora X.Y. o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Tomasza Demendeckiego od udziału w rozpoznaniu sprawy o sygn. akt I ZO 18/25,

na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k.

postanowił:

nie uwzględnić wniosku o wyłączenie SSN Tomasza Demendeckiego od udziału w rozpoznaniu sprawy o sygn. akt I ZO 18/25.

UZASADNIENIE

Pismem z 3 marca 2025 r. (data nadania w urzędzie pocztowym), prokurator X.Y., wniósł na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. o wyłączenie SSN Tomasza Demendeckiego od udziału w sprawie I ZO 18/25, albowiem jego udział rażąco narusza prawo strony do sądu niezawisłego i bezstronnego w myśl gwarancyjnych norm sprawiedliwości proceduralnej wyrażonych w art. 45 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz w art. 6 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności i nie gwarantuje rzetelnego procesu.

W uzasadnieniu wniosku prokurator X.Y. wskazał, że SSN Tomasz Demendecki zgłosił swoją kandydaturę na sędziego Sądu Najwyższego „mimo pełnej świadomości, że jego kandydaturę będzie oceniał organ o nazwie Krajowa

Rada Sądownictwa, który został ukształtowany na podstawie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3)".

W ocenie wnioskodawcy „skład członkowski tak ukształtowanej Krajowej Rady Sądownictwa był i jest niezgodny z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej. W dniu 10 października 2018 roku pan dr hab. Tomasz Demendecki pozwolił się powołać przez dr. Andrzeja Dudę, Prezydenta RP, do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego. Podjął obowiązki sędziego Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego (której status jest podważany w orzeczeniach ETPCz, TSUE, SN i NSA)". „W dniu 11 października 2021 roku Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził nieważność w całości uchwały KRS z dnia 28 sierpnia 2018 roku, co w konsekwencji oznacza, że nie ma wymaganego Konstytucją RP wniosku KRS o przedstawieniu kandydatury Pana dr. hab. Tomasza Demendeckiego Prezydentowi RP do powołania na urząd: sędziego Sądu Najwyższego”.

Wnioskodawca wskazał, że już sam fakt brania udziału w orzekaniu osoby powołanej na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej na mocy ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, prowadzi do nienależytej obsady sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Zgodnie z postanowieniem Sądu Najwyższego z 14 maja 2024 r., sygn. akt II ZO 25/24 oraz z dotychczasowego orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wynika, że tego rodzaju wady stwierdzone w postępowaniach nominacyjnych na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego mają charakter systemowy i będą brane pod uwagę w podobnych skargach złożonych w przyszłości do Trybunału.

Przywołując postanowienie Sądu Najwyższego z 10 kwietnia 2024 roku, sygn. akt. I ZO 149/23, wnioskodawca wskazał, że wyłączenie sędziego na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. winno nastąpić nie tylko w sytuacji, gdy istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie, ale również wówczas, gdy orzekanie przez sędziego w sprawie mogłoby realnie prowadzić do naruszenia standardu art. 6 ust

1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka (EKPC) i uznania, że taki skład orzekający nie stanowi niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego na podstawie ustawy. W ocenie wnioskodawcy w sprawie I ZO 18/25 istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać wątpliwość co do bezstronności sędziego, z uwagi na m.in. tryb powołania sędziego Sądu Najwyższego na urząd.

Wnioskodawca wskazał, że Sąd Najwyższy ma obowiązek wyłączyć sędziego także wówczas, gdy orzekanie przez sędziego w sprawie mogłoby realnie prowadzić do znacznie poważniejszych uchybień, a więc do naruszenia standardu niezależności i bezstronności gwarantowanego przez art. 45 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności i uznania, że taki skład orzekający w ogóle nie stanowi niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą, co mogłoby skutkować m.in. odpowiedzialnością odszkodowawczą Państwa.

Prokurator X.Y. nadmienił, że rozpoznając jego wniosek w sprawie I ZO 18/25 dotyczący wyłączenia od rozpoznania sprawy osoby, która została powołana do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej na mocy ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, SSN Tomasz Demendecki będzie wypowiadał się o statusie osoby powołanej w takich samych warunkach i na takich zasadach, jak on sam. W ocenie wnioskodawcy, w zewnętrznym odbiorze mogłoby to zostać odebrane jako postępowanie wyłączające bezstronność.

Postanowieniem z 5 marca 2025 r., wydanym w sprawie I ZO 18/25, Sąd Najwyższy w osobie SSN Tomasza Demendeckiego, w punkcie pierwszym postanowienia wniosek o wyłączenie SSN Ewy Stefańskiej od udziału w sprawie prowadzonej pod sygn. akt I ZB 5/25, pozostawił bez rozpoznania, zaś w punkcie drugim postanowienia, wniosek obwinionego o niewyznaczanie do składu rozpoznającego wniosek o wyłączenie SSN Ewy Stefańskiej od udziału w sprawie prowadzonej pod sygn. akt I ZB 5/25 sędziów powołanych przy udziale organu ukształtowanego ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej

Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, również pozostawił bez rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Tomasza Demendeckiego nie jest zasadny.

Wątpliwości co do bezstronności sędziego SN Tomasza Demendeckiego, wyznaczonego do składu orzekającego w sprawie o sygn. akt I ZO 18/25, w przedmiocie rozpoznania wniosku o wyłączenie SSN Ewy Stefańskiej od udziału w sprawie prowadzonej pod sygn. akt I ZB 5/25, wnioskodawca upatrywał w okoliczności powołania SSN Tomasza Demendeckiego na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego na wniosek KRS ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3).

Sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom (art. 178 ust. 1 Konstytucji RP). Oznacza to, że wyłączenie sędziego od rozpoznania sprawy nie może być dowolne.

W tym miejscu należy przypomnieć, że ustawa stanowi, iż „Niedopuszczalne jest ustalanie lub ocena przez Sąd Najwyższy lub inny organ władzy zgodności z prawem powołania sędziego lub wynikającego z tego powołania uprawnienia do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości” – art. 29 § 3 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym. Natomiast art. 29 § 4 cytowanej ustawy stanowi, że: „okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego Sądu Najwyższego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z udziałem tego sędziego lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności”.

Wnioskodawca nie przywołał innej argumentacji, pozwalającej na jej ocenę przez Sąd w kontekście przepisu art. 41 § 1 k.p.k., który stanowi, że: „sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie”.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 23 stycznia 2022 r., sygn. P 10/19, orzekł:

1. Art. 49 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm.) w zakresie, w jakim za przesłankę mogącą wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie uznaje jakąkolwiek okoliczność odnoszącą się do procedury powoływania tego sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa do pełnienia urzędu, jest niezgodny z: a) art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, b) art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji.

2. Art. 31 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1904) w związku z art. 49 § 1 ustawy z 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim za przesłankę wyłączenia sędziego z orzekania uznaje okoliczność, że obwieszczenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o wolnych stanowiskach sędziego w Sądzie Najwyższym, na podstawie którego rozpoczyna się proces nominacyjny sędziów, stanowi akt wymagający dla swojej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów (kontrasygnaty), a konsekwencją jego braku jest wątpliwość co do bezstronności sędziego powołanego do pełnienia urzędu w procedurze nominacyjnej rozpoczętej takim obwieszczeniem, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 144 ust. 2 oraz art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji.

3. Art. 1 w związku z art. 82 § 1 i art. 86, art. 87, art. 88 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym w zakresie, w jakim stanowi normatywną podstawę rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy o statusie osoby powołanej do sprawowania urzędu na stanowisku sędziego, w tym sędziego Sądu Najwyższego, i wynikających z tego uprawnieniach takiego sędziego oraz związanej z tym statusem skuteczności czynności sądu dokonanej z udziałem tej osoby, jest niezgodny z art. 2 w związku z art. 10, art. 144 ust. 3 pkt 17 i art. 183 ust. 1 i 2 Konstytucji.

Wprawdzie wyrok Trybunału dotyczy art. 49 k.p.c., jednak pozwala stwierdzić, że przedstawiona w nim wykładnia prawa rozciąga się również na problem stosowania art. 41 § 1 k.p.k. ze względu na zbieżną podstawę oceny

dopuszczalności wyłączenia sędziego od rozpoznania sprawy na wniosek (iudex suspectus).

Wskazać również należy na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 2 czerwca 2020 r., sygn. akt P 13/19, w którym orzeczono, że:

Art. 49 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.) w zakresie, w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu podniesienia okoliczności wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, jest niezgodny z art. 179 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Oznacza to, że ustrój i postępowanie przed sądami należą do ustawodawcy – art. 176 ust. 2 Konstytucji RP. W tym zakresie decyduje zatem ustawa i polskie prawo (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z 14 lipca 2021 r., P 7/20, z 7 października 2021 r., K 3/21, z 24 listopada 2021 r., K 6/21, z 10 marca 2022 r., K 7/21, z 11 grudnia 2023 r., Kp 1/23).

W sprawie nie ma też zastosowania art. 40 k.p.k., gdyż nie spełnia się żadna z określonych w nim ustawowych podstaw wyłączenia sędziego z mocy prawa.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji.

[M. T.]

[a.ł.]